

TIL O'RGANISHDA CLIL DAN FOYDALANISHNING AFZALLIKLARI

Meliqo'ziyeva Gulchehra Abdullajon qizi,
“O'zbek va xorijiy tillar” kafedrasida o'qituvchisi,
Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti,
O'zbekiston, Farg'ona sh.

Annotatsiya: Ushbu maqola CLIL metodi orqali talabalarga darsda chet tilida mustaqil muloqot qilish va til malakalarini oshirish. Shuningdek CLIL darsining elementlariga oid ma'lumotlar taqdim etadi.

Kalit so'zlar: muloqot, tarkib, idrok madaniyat, kognitiv konikmalar, madaniy xabardorlik.

KIRISH

CLIL so'zi “Content and Language Integrated Learning” ma'nosini anglatadi va atama shuni ko'rsatadiki, bu yondashuv o'quvchilarga ularga begona tilda yangi mavzuni o'rgatish uchun ishlatiladi. CLIL orqali talabalar nafaqat ikkinchi tilni o'rganadilar, balki ular uchun mutlaqo yangi mavzuni, masalan, rasm chizish yoki iqlim o'zgarishini, musiqa turlari, iqtisodni ham o'rganadilar.

CLIL ilmiy yoki boshqa mavzular mazmuniga asoslanadi va ushbu yondashuvni o'z sinfiga kiritishga qiziqqan (yoki talab qilinadigan) o'qituvchilar o'qish, yozish, tinglash, o'qish, tinglash va boshqa to'rtta ko'nikmalarni yaratish va o'rgatish usullarini bilishi va tushunishi kerak. Ona tili bo'lmaganlar bilan samarali va o'z o'quvchilari uchun foydali tarzda gaplashishi kerak. CLIL tili ona tili bo'lmaganlar uchun o'qish, yozish, tinglash va nutq so'zlash faoliyatini qanday tayyorlash va amalga oshirishni bilishdan iborat bo'lganligi sababli, ayniqsa ijodkor va o'z hunariga bag'ishlangan o'qituvchilar haqiqiy dunyodan haqiqiy materiallarni izlashlari mumkin.

CLIL yondashuvi til o'rgatishda mashhurlikka erishdi, chunki u til o'rganuvchilarga ham, o'qituvchilarga ham turli imtiyozlarni taqdim etadi. Til o'rgatishda CLIL darslaridan foydalanishning asosiy afzalliklaridan ba'zilar quyidagilar:

1. **Til malakasini oshirish:** CLIL talabalarga ikkinchi tilni boshqa fan sohalarida bilim olish uchun foydalanish orqali mazmunli kontekstda o'rganish imkonini beradi. Ushbu yondashuv an'anaviy tilni o'rgatish usullariga nisbatan tilni yaxshiroq bilishga olib kelishi mumkin.

2. **Haqiqiy tildan foydalanish:** CLIL talabalarni haqiqiy, haqiqiy tildan foydalanishga ochib beradi. Ular tilni amaliy kontekstda uchratishadi va ulardan foydalanishadi, bu esa tilni o'rganishni yanada jozibador qiladi va muloqot qobiliyatlarini oshiradi.

3. **Talabalarining motivatsiyasini oshirish:** Chet tilidagi fanlarni o'rganish talabalar uchun motivatsiya bo'lishi mumkin, chunki ular yangi tilni o'zlashtirishning aniq maqsadini ko'rishadi. Bu tilga va o'qitilayotgan mazmunga chinakam qiziqish uyg'otishi mumkin.

4. **Kengaytirilgan kognitiv ko'nikmalar:** CLIL tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va analitik fikrlash kabi kognitiv qobiliyatlarni rivojlantirishni rag'batlantiradi, chunki talabalar ikkinchi tilda murakkab tarkib bilan shug'ullanadilar.

5. **Madaniy xabardorlik:** CLIL darslari ko'pincha o'rgatilayotgan til bilan bog'liq madaniy jihatlarni o'z ichiga oladi, bu o'quvchilarga ona tillarida so'zlashuvchilarning madaniyati, urf-odatlar va istiqbollari haqida kengroq tushunchaga ega bo'lishga yordam beradi.

6. **O'tkazish mumkin bo'lgan ko'nikmalar:** Talabalar maqsadli tilda ham, mavzu bo'yicha ham ko'nikma va bilimlarga ega bo'ladilar, ularni real hayotda, shu jumladan turli akademik va professional kontekstlarda qo'llash mumkin.

Til o'qituvchilari CLIL dan faqat fanlarni o'qitishda foydalanilgani uchun foydalanishni to'xtatmasliklari kerak. Gap maqsadli masala bo'yicha mutaxassis bo'lish emas, masalan, biologiya, til o'qituvchisi, dars soatida CLIL yondashuvini qo'shishi mumkin bo'ladi.

O'quv dasturiga asoslangan muvaffaqiyatli CLIL darsining elementlari quydagilar:

- Muloqot – tildan foydalanishni o'rganayotganda o'rganish uchun tildan foydalanish.
- Tarkib - belgilangan o'quv dasturining muayyan elementlari bilan bog'liq bilim, ko'nikma va tushunishdagi taraqqiyot.

- Idrok - kontseptsiyani shakllantirish (mavhum va konkret), tushunish va tilni bog'laydigan fikrlash qobiliyatlarini rivojlantirish.

- Madaniyat - o'zgalik va o'zini anglashni chuqurlashtiradigan muqobil istiqbollar va umumiy tushunchalarga ta'sir qilish.

NATIJALAR VA MUHOKAMA

Haftalik yoki oylik mavzuga asoslanib, kirish yoki yakuniy dars sifatida CLIL yondashuvini sinab ko'rishimiz mumkin. Misol uchun, biz tabiat va qishloq haqida asosiy lug'atni o'rgatgan bo'lishimiz mumkin va shundan kelib chiqib, biologiya yoki boshqa faoliyatini rejalashtirishimiz talabalarimiz uchun juda qiziqarli bo'lishi mumkin, chunki ular bu darsni o'yin yoki yaxshiroq aytganda, ularda darsga bo'lgan motivatsiya oshirishi mumkin. Yagona farq shundaki, ushbu CLIL darsida biz o'zimizni boiologiya bo'yicha tajribali o'qituvchi sifatida ko'rinishimiz mumkin. Misol uchun biz sinfga o'simliklar va gullarni olib kelishimiz mumkin (ham keng tarqalgan va kamdan-kam uchraydigan narsalar) va bog'dorchilik, sug'orish va gullarni bezash darslarini tashkil qilishimiz mumkin. Talabalarimiz ko'rishi uchun narsalarni ko'rsatish va kerakli vositalarni taqdim etishni unutmasligimiz lozim. Biz taklif qilishimizning sababi shundaki, talabalar dars kuni narsalarni kutib olishadi (va undan oldin asboblarni o'zlari olib kelishlari so'ralganda emas), shuning uchun bo'lajak dars uchun kutilmagan hodisa bo'ladi.

Agar maktabda imkoniyatlar berilsa, biz talabalarni ochiq havoga olib chiqib, ularga tabiat hodisasi darsini o'tishimiz mumkin. O'simliklarni tuproqqa qo'yganingizda ular bilan gaplashish va elementlarni ushlab turish orqali yangi so'zlarni takrorlatish yaxshi samara berishi mumkin.. Shunday qilib, talabalar so'zlarni tarjima qilmasdan turib, ingliz tilida o'simlik (plant) nimani anglatishini bilib oladi. Talabalar ob'ektga haqiqiy vizual aloqani yarata olish, lug'atni yaxshiroq eslab qolish maqsadga muvofiq bo'ladi. Dars tugatgandan so'ng, har doim asosiy lug'atni o'quvchilar yordami bilan yana bir bor ko'rsatish orqali qayta ko'rib chiqish masalan flashcards buning uchun o'quvchilarga ushbu lug'atni eslab qolishlariga yordam berishning ajoyib usuli bo'ladi.

XULOSA

Xulosa tarzida shuni aytish joizki, CLIL yondashuvidan foydalangan holda tilni o'rganish bevosita amalga oshirish. Talabalar tilni tabiiy ravishda, suhbat, kuzatish va muloqot orqali o'rganish,

bunda grammatikani o'rganish asosiy maqsad emas. Talabalar, shuningdek, ularni qiziqtiradigan fanga, masalan, matematika yoki boshqa fanlarga e'tibor qaratishadi va ko'proq lingvistik bilimlarga ega bo'lish ularga maqsadli mavzuni yaxshiroq o'rganishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Salieva, N. (2023). DEVELOPMENT OF GENDER EQUALITY IN UZBEKISTAN. *Miasto Przyszłości*, 43, 135-138.
2. Salieva, N. S. (2023). PEDAGOGICAL DEONTOLOGY. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 2(12), 303-310.
3. Salieva, N. (2024). ADVANTAGES OF EDUCATIONAL METHODS IN PEDAGOGICAL ACTIVITY. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(1), 383-388.
4. Salieva, N., & Saliyev, W. (2023). Essence and content of pedagogical deontology. *Society and Innovation*, 4(1), 110-112.
5. Салиева, Н. С., & Камаева, В. (2023). ЗАДАЧИ ПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ДЕОНТОЛОГИИ. *ОБРАЗОВАНИЕ НАУКА И ИННОВАЦИОННЫЕ ИДЕИ В МИРЕ*, 18(2), 178-180.
6. Шайзакова, Н. С., & Махамманова, М. Х. (2018). АРТ-ПЕДАГОГИКА КАК ЭФФЕКТИВНОЕ СРЕДСТВО РАЗВИТИЯ ЭТИЧЕСКОЙ КУЛЬТУРЫ У БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (11), 118-120.
7. Shayzakova, N. S. МАКТАБГАЧА YOSHDAGI BOLALARDA BADIY-ESTETIK MADANIYATNI SHAKLLANTIRISH. *О 'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O 'RTA MAXSUS TA 'LIM VAZIRLIGI NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI*, 392.
8. Shayzakova, N. (2019). TO THE QUESTION ON ART-AESTHETIC DEVELOPMENT OF CHILDREN OF THE SENIOR PRESCHOOL AGE ON THE BASIS OF SOCIAL-CULTURAL TRADITIONS. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, 7(12).
9. Шайзакова, Н. С. (2020). МАКТАБГАЧА КАТТА ЁШДАГИ БОЛАЛАРНИ БАДИЙ-ЭСТЕТИК РИВОЖЛАНТИРИШ ШАКЛИ, МЕТОД ВА ВОСИТАЛАРИ. *ИННОВАЦИИ В ПЕДАГОГИКЕ И ПСИХОЛОГИИ*, (SI-2№ 6).
10. Шайзакова, Н. (2021). ВОПРОСЫ ХУДОЖЕСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ НА РАННЕМ ЭТАПЕ ОБУЧЕНИЯ ЧЕРЕЗ СОЦИОКУЛЬТУРНЫЕ ТРАДИЦИИ. In *МОЛОДЁЖЬ, НАУКА, ОБРАЗОВАНИЕ: АКТУАЛЬНЫЕ ВОПРОСЫ, ДОСТИЖЕНИЯ И ИННОВАЦИИ* (pp. 90-92).
11. Ахмедова, У. Э. (2018). ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В РАЗВИТИИ ВИДОВ РЕ-ЧЕВОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ ВУЗЕ. *Инновации в образовании и медицине. Материалы V Все*, 18.
12. Ахмедова, У. (2023). DEVELOPMENT OF WRITTEN SPEECH IN MEDICAL STUDENTS IN THE RUSSIAN LANGUAGE CLASSES IN A MEDICAL UNIVERSITY. *European Journal of Interdisciplinary Research and Development*, 16, 308-315.
13. Ахмедова, У. Э. (2018). ЗНАКОМСТВО С ЛЕКСИЧЕСКОЙ СИНОНИМИЕЙ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА. *10.00. 00-ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ*, 13.
14. Ахмедова, У. Э. (2023). КУЛЬТУРА РЕЧИ СТУДЕНТОВ И ЕЁ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ НА ЗАНЯТИЯХ РУССКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ

- ВУЗЕ. *INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL*, 4(1), 47-51.
15. Ахмедова, У. Э. (2021). Сходства и различия между предложениями русского языка и окончаниями узбекского языка (на примере употребления с существительными). *Молодой ученый*, (10), 220-222.
  16. Pulatovna, E. S. (2021). Pedagogical conditions for the formation of communicative competence of students of medical higher education in the process of preparation. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(1), 1596-1602.
  17. Ergasheva, S. P. (2018). PRINTING ACTIVITIES AS A PRAGMALINGUISTIC FUNCTIONAL MEANING. *Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук*, (8), 78-80.
  18. Ergasheva, S. (2019). CRITERIA FOR THE EDUCATIONAL PROCESS IN FORMATION OF COMMUNICATIVE COMPETENCE OF FUTURE MEDICAL PERSONNEL. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences Vol*, 7(12).
  19. Rasulovna, K. M., & Pulatovna, E. S. (2020). Modernization of creative competence of students in medical higher educational institutions. *International Journal of Psychosocial Rehabilitation*, 24(1), 1721-1733.
  20. Ergasheva, S. (2024). STANDARDS OF LITERARY LANGUAGE AND SPEECH CULTURE. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(1), 682-686.
  21. Туйчиева, О. С. (2020). ПРИНЦИПЫ ПРЕПОДАВАНИЯ ЛАТИНСКОГО ЯЗЫКА В МЕДИЦИНСКОМ УНИВЕРСИТЕТЕ. In *Университетская наука: взгляд в будущее* (pp. 850-853).
  22. Sobirovna, T. O. (2021). Problems of developing student motivation in teaching latin language through medical terminology in medical universities. *ACADEMICIA: AN INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY RESEARCH JOURNAL*, 11(1), 1588-1592.
  23. Sobirovna, T. O. (2023). INTERACTIVE METHODS OF TEACHING LATIN TO STUDENTS. *INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL*, 4(1), 42-46.
  24. Odina, T. (2023). DEVELOPMENT OF THEORETICAL MEDICAL KNOWLEDGE. *Miasto Przyszłości*, 42, 652-660.
  25. Туычиёва, О. (2024). MEDIEVAL IRANIAN MEDICINE. ABU BAKR RAZI. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(1), 536-543.
  26. Анваров, А., & Ирискулова, Ф. (2023). ЧЕТ ТИЛЛАРИНИ ЎҚИТИШ ОРҚАЛИ ТИББИЙ ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИ ТАЛАБАЛАРИНИНГ КАСБИЙ ҚОБИЛИЯТЛАРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. *Engineering problems and innovations*.
  27. Anvarov, A. (2024). THE PROCESS OF TEACHING A FOREIGN LANGUAGE IN ADDITION TO COMBINING THE KNOWLEDGE OF SUBJECT ON THE BASIS OF COMMUNICATION. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(1), 389-395.
  28. Анваров, А. У., & Шербеков, Н. (2021). Использование медицинских терминов английского языка в медицине Узбекистана. *ББК 72я43 (4Белл+ 5Кум) Н76*, 81.
  29. Anvarov, A. U. (2021). The role of information technologies in the study of foreign languages. *Young scientist*, (14), 356.

30. Anvarov, A. U., & Kostiouckina, O. M. (2023). Psychological and pedagogical bases of professional training of specialists in a foreign language.
31. Ганиев, М. М. (2023). ВЛИЯНИЕ НЕРВНОЙ СИСТЕМЫ НА ЗДОРОВЬЕ. *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 6(12), 426-430.
32. Ганиев, М. М. (2023). ПРЯМОЕ ПОЛОЖИТЕЛЬНОЕ ИЛИ ОТРИЦАТЕЛЬНОЕ ДЕЙСТВИЕ СЛОВ НА ЗДОРОВЬЕ ЧЕЛОВЕКА. *SO 'NGI ILMIY TADQIQOTLAR NAZARIYASI*, 6(9), 64-71.
33. Ганиев, М. (2020). Внедрение информационно-коммуникативных технологий в образовательный процесс как средство развития интеллектуальных способностей учащихся. *Молодой ученый*, (11), 161-163.
34. ГАНИЕВ, М. М. (2022). Гендерное равенство в Узбекистане. *МОЛОДОЙ УЧЕНЫЙ Ученители: ООО" Издательство Молодой ученый"*, (39), 183-185.
35. Ганиев, М. М. (2022). Русский язык–язык межнационального общения. *INTEGRATION OF SCIENCE, EDUCATION AND PRACTICE. SCIENTIFIC-METHODICAL JOURNAL*, 3(9), 103-106.
36. Abdukarimov, N. M. (2022). ORTHODONTIC TREATMENT OF PATIENTS WITH PERIODONTAL DISEASES. *Экономика и социум*, (5-2 (92)), 3-6.
37. Абдукаримов, Н.М. (2023). АНАЛИЗ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ СОВРЕМЕННЫХ МЕТОДОВ При ИЗУЧЕНИИ СТОМАТОЛОГИЧЕСКИХ ПАТОЛОГИЙ. *Международный междисциплинарный журнал исследований и разработок*, 10(12).
38. Абдукаримов, Н. М., & Джалилова, Ю. (2021). Этиология и патогенез пародонтита.
39. Isakovich, K. K. (2023). ARTISTIC AESTHETIC ISSUES IN THE CREATION OF ABDULLA KADIRI. *SCIENCE AND INNOVATION*, 142.
40. Qosimov, K. (2023). ABDULLA QODIRIY–XX ASR GENIYSI. *Farg'ona davlat universiteti*, (1), 162-162.
41. Yo'Lchiyev, Q., & Meliqo'Ziyeva, G. (2023). MARK TVEN ASARLARI VA ULARDA NUTQ SHAKLLARINING QO'LLANILISH USLUBI. *Экономика и социум*, (5-1 (108)), 196-198.
42. Melikuzieva, G. (2024). "THE ADVENTURES OF TOM SAWYER" FORMS OF MONOLOGIC SPEECH. *Best Journal of Innovation in Science, Research and Development*, 3(1), 673-677.
43. Meliqo'Ziyeva, G. A. Q. (2022). "TOM SOYERNING SARGUZASHTLARI" ROMANIDA MONOLOGIK NUTQ SHAKLLARI. *Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences*, 2(10), 451-454.

